

The Role of Couples' Interaction Patterns in Marital Disillusionment and Emotional Divorce with Emotional Maturity as a Mediator Among Divorce Petitioners

Nemat Karimi ¹, Shima Parandin ^{2*}

1- MSc Student, Department of Psychology, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran.

2- Associate Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Islam Abade Gharb Branch, Islam Abade Gharb, Iran.

OPEN ACCESS Research Article

*Correspondence: Shima Parandin *

Parandinshima@yahoo.com

Received: July 16, 2025

Accepted: Sep 16, 2025

Published: Autumn 2025

Citation: Karimi, N, Parandin, S. (2025). The Role of Couples' Interaction Patterns in Marital Disillusionment and Emotional Divorce with Emotional Maturity as a Mediator Among Divorce Petitioners. . Psycho Research and Behavioral Science Studies, 3(3): 84-104.

Publisher's Note: MSDS stays neutral with regard to jurisdictional claims in published material and institutional affiliations.

[doi:org 10.71610/psych.2025.1199462](https://doi.org/10.71610/psych.2025.1199462)

Copyright: Authors retain the copyright and full publishing rights.

Publishing by Islamic Azad University of Zajedan. This article is an open access article licensed under the

[Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Abstract

The aim of this study was to investigate the role of couples' interaction patterns in marital disillusionment and emotional divorce, with emotional maturity serving as a mediator. This research is applied in nature and correlational in terms of data collection. The study population consisted of divorce petitioners from the Social Welfare Office of Sarpol-e Zahab county during the spring of 2022. Using a convenience sampling method, 149 participants were selected. Data were collected using the Emotional Divorce Scale by Gottman (1995), the Marital Disillusionment Questionnaire by Pines (1996), the Emotional Maturity Scale by Singh and Bhargava (1984), and the Couples' Communication Patterns Questionnaire by Christensen and Salavy (1984). Research hypotheses were analyzed using Pearson's correlation coefficient and structural equation modeling. The results of Pearson's correlation indicated a positive and direct relationship between couples' interaction patterns, emotional maturity, marital disillusionment, and emotional divorce. Structural equation modeling results showed that emotional maturity plays a mediating role in the relationship between couples' interaction patterns, marital disillusionment, and emotional divorce, with 53% of the total effect of interaction patterns on marital disillusionment and 55% of the total effect of interaction patterns on emotional divorce being explained indirectly through emotional maturity. These findings highlight the importance of emotional maturity in improving couples' relationships and reducing marital disillusionment and emotional divorce. It is recommended that educational and counseling programs focus on enhancing couples' communication skills and emotional maturity.

Keywords: Couples' interaction patterns, emotional maturity, marital disillusionment, emotional divorce.

Extended Abstract

Introduction

The family, as one of the fundamental pillars of society and the center of intimate relationships, is formed through marriage. A healthy marriage has a positive impact on the mental and physical well-being of couples (Safaradeh Mahabadi, 2023). However, the rise in divorce rates, the decline in marriage rates, single-parent families, the prevalence of extramarital affairs, domestic violence, and marital distress indicate a growing incompatibility in married life, which necessitates serious attention to family-related issues (Najafi Tavana and Jamshidi, 2023). Divorce, as the most common manifestation of conflict and incompatibility, accounts for more than half of the couples seeking counseling. The high divorce rate suggests that many couples are unwilling to remain in unsuccessful marriages (Mesbah & Sadri Damirchi, 2023). Given the significance of emotional divorce and marital burnout, this study examines these variables and the factors influencing them. Moreover, considering that only a few studies have explored the relationship between interaction patterns and emotional divorce or marital burnout—and that no research has yet examined the mediating role of emotional maturity in this relationship—the primary question of this study is whether emotional maturity mediates the relationship between couples' interaction patterns and emotional divorce or marital burnout.

Methodology

The present study is applied in terms of its objective and correlational in terms of data collection, with a quantitative nature. The predictor variable includes couples' interaction patterns, the criterion variables include emotional divorce and marital burnout, and the mediating variable is emotional maturity. This research was conducted among individuals seeking divorce at the Welfare Organization of Sarpol-e Zahab County. Therefore, the statistical population consisted of all individuals who applied for divorce at the Welfare Organization of Sarpol-e Zahab in the spring of 2022. A convenience sampling method was used to select participants. Among the divorce applicants visiting the Welfare Organization, those willing to participate were chosen as the sample. Initially, in collaboration with the organization's officials, contact was established with the applicants, and they were informed about the study and the participation process. Out of those approached, 149 individuals agreed to participate. After selecting the study sample, the researcher explained the response procedures and assured participants of confidentiality before asking them to complete the questionnaires.

Discussion and Results

The results of structural equation modeling indicated that emotional maturity plays a mediating role in the relationship between couples' interaction patterns and both marital burnout and emotional divorce. Specifically, 53% of the total effect of couples' interaction patterns on marital burnout and 55% of the total effect on emotional divorce were explained through the mediating variable of emotional maturity. This finding aligns with previous research by Malek-Asa et al. (2017), Abbasi Esfanjir et al. (2016), and Basham & Sarason (2019). This finding can be explained by the fact that couples who adopt constructive reciprocal interaction patterns in their marital relationships tend to abandon destructive avoidance behaviors and make every effort to maintain an emotional and fulfilling relationship. These individuals believe they can express their emotions appropriately and strive to resolve challenges in their marital life. By offering effective solutions, they experience greater satisfaction in their marriage. Couples following this pattern spend more time engaging in personal discussions with each other and spend less time in conflict. By cultivating qualities such as mindfulness, self-control, attentiveness, respect, fairness, kindness, and patience, they achieve higher marital satisfaction and reduce marital burnout.

نقش الگوهای تعاملی زوجین بر دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی با میانجی گری پختگی هیجانی در مراجعین متقاضی طلاق

نعمت کریمی^۱، شیما پرندین^{۲*}

۱- کارشناس ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

۲- دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلام آباد غرب، اسلام آباد غرب، ایران.

دسترسی آزاد

مقاله علمی پژوهشی

نویسنده مسئول*: شیما پرندین

Parandinshima@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۲۵

تاریخ انتشار: پاییز ۱۴۰۴

استناد: کریمی، نعمت، پرندین، شیما. (۱۴۰۴). نقش الگوهای تعاملی زوجین بر دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی با میانجی گری پختگی هیجانی در مراجعین متقاضی طلاق. روان پژوهی و مطالعات علوم رفتاری پاییز ۱۴۰۴ ۳(۳): ۸۴-۱۰۴.

یادداشت ناشر: MSDS در خصوص ادعاهای قضایی در مطالب منتشر شده و وابستگی های سازمانی بی طرف می ماند.

doi.org/10.71610/psych.2025.1199462

کپی رایت: نویسندگان حق نشر و حقوق کامل انتشار را برای خود محفوظ می دارند.

منتشر شده توسط دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان. این مقاله، یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) منتشر شده است.

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش الگوهای تعاملی زوجین بر دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی با میانجی گری پختگی هیجانی بود. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده ها همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش مراجعین متقاضی طلاق اداره بهزیستی شهرستان سرپل ذهاب در بهار ۱۴۰۱ بودند که با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس ۱۴۹ نفر از آنان به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها از مقیاس طلاق عاطفی گاتمن (۱۹۹۵)، پرسشنامه دلزدگی زناشویی پاینز (۱۹۹۶)، پرسشنامه پختگی هیجانی سینگ و بهارگاوا (۱۹۸۴) و پرسشنامه الگوهای ارتباطی زوجین کریستنسن و سالادی (۱۹۸۴) استفاده شد. فرضیه های پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و مدل سازی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفت. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین الگوهای تعاملی زوجین با پختگی هیجانی، دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. نتایج حاصل از مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی در رابطه الگوهای تعاملی زوجین با دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی نقش میانجی را دارد و ۵۳ درصد از اثر کل الگوهای تعاملی زوجین بر دلزدگی زناشویی و ۵۵ درصد از اثر کل الگوهای تعاملی زوجین بر طلاق عاطفی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می شود. این نتایج تأکید بر اهمیت پختگی هیجانی در بهبود روابط زوجین و کاهش دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی دارد و پیشنهاد می شود که برنامه های آموزشی و مشاوره ای بر تقویت مهارت های ارتباطی و پختگی هیجانی زوجین متمرکز شوند.

واژگان کلیدی: الگوهای تعاملی زوجین، پختگی هیجانی، دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی.

مقدمه

خانواده به عنوان یکی از ارکان اساسی جامعه و کانون روابط صمیمانه، با ازدواج شکل می گیرد و ازدواج سالم تأثیر مثبتی بر سلامت ذهن و جسم زوجها دارد (صفرزاده مهابادی، ۱۴۰۲). با این حال، افزایش طلاق، کاهش ازدواج، خانواده های تک والد، شیوع روابط فرا زناشویی، خشونت های خانوادگی و پریشانی زناشویی نشان دهنده رشد ناسازگاری در زندگی زناشویی است که نیازمند توجه جدی به مسائل خانواده می باشد (نجفی توانا و جمشیدی، ۱۴۰۲). طلاق به عنوان شایع ترین جلوه تعارض و ناسازگاری، بیش از نیمی از زوج هایی را شامل می شود که به مشاوره مراجعه می کنند. میزان بالای طلاق نشان می دهد بسیاری از زوجین تمایلی به ماندن در ازدواج های ناکام ندارند (تقوی و موسوی نیک، ۱۴۰۲). پژوهش ها نشان داده اند مراحل طلاق مشابه فرآیند جدایی کودک از مادر است که شامل اعتراض، ناامیدی، سرخوردگی، بی اعتنایی و در نهایت جدایی می باشد (کانو و گارسیا، ۲۰۲۲). در سال های اخیر «طلاق» به عنوان شاخصی معتبر از ناسازگاری زناشویی به شدت افزایش یافته است (کاو و همکاران، ۲۰۲۲) و نتایج پژوهش ها تأیید کرده اند که زنان مطلقه به صورت معناداری استرس، اضطراب و عدم تحمل بلا تکلیفی بالا و الگوهای ارتباطی آشفته تری و نسبت به زنان غیر مطلقه دارند (هالد^۳ و همکاران، ۲۰۲۲).

طلاق به دو دسته طلاق آشکار و طلاق پنهان تقسیم می شود. در طلاق آشکار، زوجین به طور رسمی جدا می شوند، اما در طلاق پنهان یا عاطفی، به دلیل اجبار همچنان با یکدیگر زندگی می کنند (جعفرزاده و همکاران، ۱۴۰۰). پژوهش ها نشان داده اند خانواده های درگیر طلاق عاطفی در حل تعارض ها ناتوان بوده، ارتباط عاطفی ناکارآمدی دارند و در تعامل نقش ها و عملکرد کلی ضعیف عمل می کنند (ارباب زاده، کاظمی پور و معینی، ۱۴۰۱).

یکی دیگر از عوامل روانی که در کنار طلاق عاطفی، دلبستگی بین زوجین را کمرنگ تر نموده و گاهی بطور کامل محو می نماید و باعث به وجود آمدن ناسازگاری زناشویی می گردد، دلزدگی زناشویی است (حلاجی و همکاران، ۲۰۲۱). دلزدگی زناشویی یک روند تدریجی است که به مرور وارد زندگی شده و باعث ناراحتی فرد از رابطه می شود، به طوری که تمایلی به حل مشکلات نشان نمی دهد (کمایی و صداقتی فرد، ۱۳۹۴). این وضعیت با ایجاد ناامیدی، احساس پوچی و تنهایی، فرد را به افسردگی کشانده و به دلیل نداشتن حامی عاطفی، او را عمیق تر در افسردگی فرو می برد و در نهایت به طلاق عاطفی منجر می شود (پروتی^۵ و همکاران، ۲۰۲۴).

شیوع دلزدگی زناشویی نسبت به گذشته افزایش یافته و مطالعات نشان می دهد که ۵۰ درصد از زوجین در زندگی مشترک با این مسئله مواجه هستند (سیلوتا و سیلوانا، ۲۰۲۴). شروع ازدواج با توقعات غیرمنطقی می تواند به دلزدگی زوجین منجر شود، زیرا برآورده نشدن خواسته ها، حتی مسائل کوچک را به مشکلات بزرگ تبدیل می کند. عدم صداقت در بیان خواسته ها و بی توجهی به حل مشکلات نیز این وضعیت را تشدید کرده و به انباشت مسائل در زندگی مشترک می انجامد (وایت، کلین و دیوید، ۲۰۱۸). پژوهش تساپلاس، آرون و اورباچ (۲۰۱۸) نیز نشان داد که دلزدگی زناشویی عاملی پیش بینی کننده برای رضایت زناشویی است و موجب از بین رفتن صمیمیت و جدایی عاطفی زوجین می شود.

¹ Cano & Gracia² Cao³ Hald⁴ Hallaji⁵ Prouty⁶ Silawati, V., & Silvana⁷ White, Klein & David⁸ Tsapelas, Aron. & Orbuch

یکی از عوامل مؤثر بر بروز تعارض و ناسازگاری‌ها در زندگی زوجین، مشکلات ارتباطی و الگوهای تعاملی ناکارآمد بین زوجین است (هالی، کلودیا و ایرنی، ۲۰۱۸). میزان کیفیت روابط یا تعاملات زناشویی زوجین نقش مهمی در ایجاد استحکام زندگی زناشویی دارد و می‌تواند زوجین را از مشکلات زناشویی در امان نگه دارد (روز، آندرسون، میلر^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). الگوهای تعاملی به آن دسته از کانال‌های ارتباطی که به‌وفور در یک خانواده اتفاق می‌افتد گفته می‌شود. الگوهای تعاملی، روش‌های برقراری تعامل در روابط زوجین و چگونگی برخورد با تعارض است (هاسون اوهایون، بن^۳ و همکاران، ۲۰۱۹).

در جوامع مختلف و نیز در جامعه خود شاهد بسیاری از ناسازگاری‌های خانوادگی و ازهم‌پاشیدگی خانواده‌ها هستیم، مهمترین عوامل ایجاد کننده این ناسازگاری‌ها عدم شناخت و درک صحیح زن و مرد از یکدیگر و در نتیجه داشتن انتظارات و توقعات مبهم و غیرواقع‌بینانه از یکدیگر است (تروپوله و همکاران، ۲۰۲۲).

کریستنسن و سالووی (۱۹۹۴) سه الگوی تعاملی را شامل سازنده متقابل (گفتگو و مذاکره برای حل مسائل)، اجتناب متقابل (فاصله گرفتن در زمان تعارض) و درخواست/کناره‌گیری (یکی خواستار تغییر و دیگری اجتناب‌کننده) معرفی کردند. ستیر (۱۹۸۸) نیز ارتباط را عامل تعیین‌کننده رفتار افراد و منبع تعارضات زوجین می‌داند. او معتقد است برخوردهای سرد و بی‌عاطفه زن و شوهر موجب کسالت و بی‌تفاوتی عاطفی می‌شود که از دلایل اصلی طلاق است. ریشه بسیاری از مشکلات خانوادگی به الگوهای ارتباطی بازمی‌گردد، زیرا تعاملات زوجین مستقیماً با احساس خوشبختی یا بدبختی آنها مرتبط است. ارتباطات مؤثر موجب بهبود روابط، ایجاد اعتماد و حمایت متقابل می‌شود، در حالی که ارتباطات نامؤثر می‌تواند پیوندها را تضعیف و اختلاف ایجاد کند (رهبری، ۱۳۹۹).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد زوجینی که از الگوهای ارتباط سالم و سازنده (سازنده متقابل) برخوردارند، زندگی شادتر و باثباتی را تجربه می‌کنند؛ برعکس الگوهای ارتباطی معیوب (توقع/کناره‌گیری و اجتناب متقابل)، درک صحیح زوجین را از یکدیگر کاهش داده، باعث می‌شود همسران نتوانند از یکدیگر حمایت کنند، برای ارضای نیاز یکدیگر تلاش کنند و در مورد مسائل تعارض برانگیز، دیدگاه یکدیگر را درک کنند (شرابی و دولسه هالمن، ۲۰۲۲). در واقع محققان و زوجین هر دو معتقدند که وجود نقض در برقراری ارتباط، به آشفته‌گی رابطه منجر می‌شود، به نحوی که زوجین هنگام بحث و گفتگو در مورد مشکلات، غالباً عجله و انتقاد می‌کنند و می‌خواهند یکدیگر را تغییر دهند (کریستنسن، ۲۰۱۷).

به عقیده هالفورد (۲۰۰۱) یک ارتباط مثبت و سازنده بین زن و شوهر می‌تواند ضامن رضایت زناشویی، تعهد و پایبندی طرفین به نظام خانواده و در نهایت باعث تحکیم بنیان‌های خانواده شود (هالفورد، ترجمه تبریزی و همکاران، ۱۳۸۷). عباسی اسفنجیر و همکاران (۱۳۹۴) نیز گزارش کردند که بیشترین همبستگی بین الگوی سازنده متقابل و رضایت زناشویی است، در حالی که الگوی تعاملی درخواست/کناره‌گیری ارتباط معناداری با رضایت زناشویی ندارد و همبستگی الگوی اجتناب متقابل با رضایت زناشویی منفی است. در نتیجه، رضایت در رابطه منجر به تعهد زناشویی می‌شود. مشکلات ارتباطی و تعاملات نامناسب زوجین از شایع‌ترین و مخرب‌ترین مشکلات در ازدواج‌های شکست‌خورده هستند. بنابراین ارتباط و تعامل مثبت و سازنده بین زوجین می‌تواند محیطی گرم و عاشقانه ایجاد کند که ضامن رضایت زناشویی، تعهد و پایبندی طرفین به نظام خانواده و در نهایت باعث تحکیم بنیان خانواده شود (وانگ و همکاران، ۲۰۲۳).

^۱ Holley, Claudia & Irene

^۲ Rose, Anderson, Miller

^۳ Hasson-Ohayon, Ben

^۴ - Trollope

^۵ . Christensen & Sullaway

^۶ . Sharabi & Dorrance-Hall

^۷ . Christensen

^۸ . Wang

یکی از عواملی که می‌تواند در کنار الگوهای تعاملی موجب کاهش طلاق عاطفی و دزدگی زناشویی شود، پختگی هیجانی زوجین است. پختگی هیجانی به‌عنوان توانایی فرد در پاسخ‌گویی به موقعیت‌ها و کنترل احساسات و رفتار در تعاملات با دیگران تعریف می‌شود و تأثیر مثبتی بر خشنودی زناشویی و کاهش دزدگی زناشویی دارد (شمسی و اسد، ۲۰۲۱). پختگی هیجانی برای پیوند زناشویی، همراه با احساسات و نگرش‌ها در مورد پیوند زناشویی، متغیر کلیدی در تصمیم برای پیوند زناشویی و پیش‌بینی کننده معنادار خشنودی نهایی زناشویی است (مصباح و صدری، ۲۰۲۳). کسی که از نظر پختگی هیجانی در سطح بالایی قرار دارد، منطقی‌تر تصمیم می‌گیرد و توانایی مدیریت افکار و احساسات را دارد و لذا کمتر درگیر روابط سطحی و زیان‌بار می‌شود. افرادی که عدم ثبات هیجانی دارند، عدم قابلیت در حل‌وفصل مشکلات، زودرنجی، نیاز به کمک در کارهای روزمره، آسیب‌پذیری، لجاجت و تندخویی را نیز دارند. با توجه به اهمیت طلاق عاطفی و دزدگی زناشویی، در این پژوهش به بررسی این متغیرها و عوامل موثر بر آن پرداخته شده است و با توجه به این که تاکنون پژوهش‌های اندکی، رابطه بین الگوهای تعاملی با طلاق عاطفی و دزدگی زناشویی را مورد بررسی قرار داده‌اند و در هیچ پژوهشی نقش میانجی پختگی هیجانی در رابطه بین الگوهای تعاملی با طلاق عاطفی و دزدگی زناشویی مورد بررسی قرار نگرفته است؛ لذا، مساله اصلی در پژوهش حاضر این بود که آیا پختگی هیجانی در رابطه بین الگوهای تعاملی زوجین با طلاق عاطفی و دزدگی زناشویی نقش میانجی را دارد؟

روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات، از نوع همبستگی است و ماهیت کمی دارد. متغیر پیش‌بین شامل الگوهای تعاملی زوجین و متغیرهای ملاک شامل طلاق عاطفی و دزدگی زناشویی و متغیر میانجی شامل پختگی هیجانی بود. پژوهش حاضر در بین مراجعین متقاضی طلاق اداره بهزیستی شهرستان سرپل ذهاب اجرا شده است، لذا جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه مراجعین متقاضی طلاق اداره بهزیستی شهرستان سرپل ذهاب در بهار ۱۴۰۱ بودند که شامل ۲۴۳ نفر بودند. در پژوهش حاضر برای تعیین افراد نمونه از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شده است. از بین مراجعان متقاضی طلاق مراجعه کننده به بهزیستی، کسانی که مایل به همکاری بودند به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابتدا با همکاری و هماهنگی مسئولین با افراد مراجعه کننده به بهزیستی ارتباط برقرار شد و با آنها در مورد پژوهش و نحوه شرکت در پژوهش صحبت‌های لازم انجام گرفت که از بین آنها ۱۴۹ نفر مایل به همکاری بودند. پس از انتخاب نمونه مورد مطالعه، پژوهشگر پس از بیان نکاتی درباره شیوه پاسخگویی و محرمانه بودن پاسخ‌ها، از آنان خواست تا پرسشنامه‌ها را تکمیل نمایند. روش نمونه‌گیری در دسترس به این دلیل انتخاب شد که جامعه هدف پژوهش شامل مراجعین متقاضی طلاق در بهزیستی بود و دسترسی به آنها به‌صورت غیرتصادفی امکان‌پذیر بود. از آنجا که این افراد به‌طور داوطلبانه مراجعه می‌کردند، تنها کسانی که مایل به همکاری بودند به عنوان نمونه انتخاب شدند. همچنین، با توجه به حساسیت موضوع طلاق، امکان اجبار افراد به مشارکت در پژوهش وجود نداشت و رعایت ملاحظات اخلاقی ضروری بود. در مطالعاتی که جامعه هدف ویژگی‌های خاصی دارد، استفاده از این روش رایج است، هرچند ممکن است تعمیم‌پذیری نتایج را محدود کند.

ابزار پژوهش

مقیاس طلاق عاطفی EDS

مقیاس طلاق عاطفی توسط گاتمن (۱۹۹۵) تدوین شده است و برای نخستین بار توسط جزایری (۱۳۸۷) در ایران ترجمه شد و مورد استفاده قرار گرفت. این مقیاس شامل جملاتی درباره جنبه‌های مختلف زندگی است که ممکن است فرد با آن موافق یا مخالف باشد که ۲۴ ماده دارد و به شیوه بله یا خیر باید به آن جواب داد.

پاسخ بله امتیاز یک و پاسخ خیر صفر می‌گیرد. پس از جمع عبارات با یکدیگر، حداقل و حداکثر نمره فرد در کل مقیاس به ترتیب صفر و ۲۴ است؛ بدین صورت که در نمره بین صفر تا ۸ احتمال جدایی در زندگی ضعیف است. در نمره بین ۸ تا ۱۶ احتمال جدایی متوسط و در نمره بالاتر از ۱۶ احتمال جدایی بالا است؛ بنابراین نمرات بالا در این مقیاس نشان می‌دهد که احتمال طلاق عاطفی بیشتر است. در نسخه اصلی ضریب پایایی مقیاس بالای ۰/۷۰ گزارش شده است. در نسخه ایرانی مقیاس از روش آلفای کرونباخ برای تعیین ضریب پایایی مقیاس استفاده شد و آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۳ به دست آمد (سودانی، کریمی و شیرالی‌نیا، ۱۳۹۵). همچنین در پژوهش بیات مختاری (۱۳۹۲) روایی محتوایی مقیاس مطلوب گزارش شده است. آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه در مطالعه حاضر ۰/۷۳ بود.

پرسشنامه دل‌زدگی زناشویی^۱

پرسشنامه دل‌زدگی زناشویی توسط پاینز (۱۹۹۶) ابداع گردید و یک ابزار خودسنجی است که برای اندازه‌گیری درجه دل‌زدگی زناشویی در بین زوجین طراحی گردیده است. این پرسشنامه ۲۰ ماده دارد که شامل ۳ جزء اصلی خستگی جسمی (مثلاً احساس خستگی، سستی و داشتن اختلالات خواب) از پا افتادن عاطفی (احساس افسردگی، ناامیدی، در دام افتادن) و از پا افتادن روانی (مثل احساس بی‌ارزشی، سرخوردگی و خشم به همسر) می‌باشد. تمام این موارد روی یک مقیاس هفت امتیازی پاسخ داده می‌شوند. سطح ۱ معرف عدم تجربه عبارت مورد نظر و سطح ۷ معرف تجربه زیاد عبارت مورد نظر. لازم به ذکر است که اعداد بزرگتر بیانگر میزان دل‌زدگی بالاتر خواهند بود و بر عکس. ارزیابی ضریب اعتبار مقیاس دل‌زدگی زناشویی نشان داد که دارای یک همسانی درونی بین متغیرها در دامنه ۰/۸۴ و ۰/۹۰ است روایی به وسیله همبستگی‌های منفی با ویژگی‌های ارتباطی مثبت به تایید رسیده است مانند: نظر مثبت در مورد ارتباط، کیفیت مکالمه، احساس امنیت، خود شکوفایی، احساس هدفمندی، کشش و جاذبه عاطفی نسبت به همسر و کیفیت رابطه جنسی آنها. ضریب اطمینان آزمون - بازآزمون ۰/۸۹ برای یک دوره یک ماهه، ۰/۷۶ برای یک دوره دو ماهه، و ۰/۶۶ برای دوره چهار ماهه بوده است. تداوم درونی برای اغلب آزمودنی‌ها با ضریب ثابت آلفا سنجیده شده است، که بین ۰/۹۱ تا ۰/۹۳ بوده است (پاینز، ترجمه شاداب، ۱۳۹۱). در ایران نیز نویدی (۱۳۹۴) آلفای کرونباخ این پرسشنامه را در مورد ۲۴۰ نمونه ۱۲۰ پرستار و ۱۲۰ معلم اندازه‌گیری کرد که میزان پایایی آن ۰/۸۶ بود. آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه در مطالعه حاضر ۰/۸۱ بود.

پرسشنامه پختگی هیجانی

این پرسشنامه توسط سینگ و بهارگاوا در سال ۱۹۸۴ ساخته شد؛ و شامل ۴۸ سؤال است که ۱۰ سؤال اول آن معیار عدم ثبات عاطفی، ۱۰ سؤال دوم معیار بازگشت عاطفی، ۱۰ سؤال سوم معیار ناسازگاری اجتماعی، ۱۰ سؤال چهارم فروپاشی شخصیت و ۸ سؤال آخر فقدان خودپیروی را می‌سنجد. این پرسشنامه یک مقیاس گزارش شخصی پنج گزینه‌ای است (۱- هرگز، ۲- احتمالاً، ۳- نامشخص، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد). هر چه نمره بالاتر باشد درجه بالاتری از عدم بلوغ عاطفی وجود دارد و برعکس. بیشترین امتیاز یعنی ۲۴۰ معرف بی‌ثبات‌ترین وضعیت عاطفی و کمترین امتیاز ۵۰ معرف باثبات‌ترین وضعیت عاطفی است. در این مقیاس نمره ۵۰ تا ۸۰ پختگی هیجانی بسیار باثبات، نمره ۸۱ تا ۸۸ پختگی هیجانی نسبتاً باثبات، نمره ۸۹ تا ۱۰۶ پختگی هیجانی بی‌ثبات و نمره ۱۰۷ تا ۲۴۰ پختگی هیجانی بسیار بی‌ثبات منظور می‌شود. اعتبار این مقیاس در برابر معیارهای برونی برای دانشجویان کالج توسط سینگ تعیین شده که مقدار آن ۰/۶۴ بود. این پرسشنامه در سال ۱۳۸۴ با بررسی همسانی درونی و حجم نمونه ۵۰ آلفای کرونباخ ۰/۸۴ محاسبه و هنجار شده است (صفرپور، ۲۰۰۷). آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه در مطالعه حاضر ۰/۷۴ بود.

^۱ - Marital Funeral Questionnaire

^۲ - Pines

پرسشنامه الگوهای ارتباطی زوجین

پرسشنامه الگوهای ارتباطی زوجین را کریستنسن و سالووی (۱۹۸۴) در دانشگاه کالیفرنیا به منظور بررسی الگوهای ارتباطی متقابل زوجین طراحی نمودند. این پرسشنامه ۳۵ سؤال دارد و در یک مقیاس نه درجه‌ای از اصلاً امکان ندارد (۱) تا خیلی امکان دارد (۹) درجه‌بندی شده است. این پرسشنامه رفتارهای همسران را در طول سه مرحله از تعارض زناشویی شرح داده است. این مراحل عبارتند از: ۱) زمانی که در روابط زوجین مشکل ایجاد می‌شود این مرحله دارای ۴ سؤال است که پاسخ هریک در مقیاس ۹ نقطه‌ای درجه‌بندی شده است. ۲) در مدت زمانی که درباره مشکل ارتباطی بحث می‌شود، این مرحله دارای ۱۸ سؤال است. ۳) بعد از بحث راجع به مشکل ارتباطی که این قسمت از ۱۳ سؤال تشکیل شده است. پرسشنامه دارای سه خرده مقیاس است: مقیاس ارتباط سازنده متقابل، مقیاس اجتنابی متقابل، مقیاس ارتباط توقع/کناره‌گیری. خرده مقیاس توقع/کناره‌گیری از دو قسمت تشکیل شده است: مرد متوقع/کناره‌گیر زن و زن متوقع/کناره‌گیر مرد. کریستنسن و سالووی (۱۹۹۱) روایی سه خرده مقیاس این پرسشنامه را برآورد نمودند. در این مطالعه که در آن سه گروه از زوجین درمانده، غیر درمانده و در حال طلاق با هم مقایسه شدند؛ خرده مقیاس سازنده متقابل توانست بین هر سه گروه تمیز قائل شود، درحالی‌که خرده مقیاس‌های ارتباطی اجتناب متقابل و توقع/کناره‌گیری توانستند بین زوج‌های درمانده و غیر درمانده تفکیک قائل شوند. عبادت‌پور (۱۳۷۹) ضریب آلفای کرونباخ را برای الگوی ارتباط سازنده متقابل ۰/۷۰، ارتباط اجتناب متقابل ۰/۷۱۸، ارتباط توقع/کناره‌گیر ۰/۷۶ بوده است (رهبری، ۱۳۹۹). میزان آلفای کرونباخ ارتباط سازنده متقابل، مقیاس اجتنابی متقابل، مقیاس ارتباط توقع/کناره‌گیری بترتیب ۰/۷۲، ۰/۷۴ و ۰/۷۱ بود.

در این پژوهش پس از انتخاب نمونه مورد مطالعه، پژوهشگر ابتدا جلساتی توجیهی با افراد انتخاب شده برگزار کرد و نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفت. سپس پرسشنامه‌ها در اختیار آزمودنی‌ها قرار داده شد تا آن را تکمیل نمایند. پژوهشگر در زمان اجرای پرسشنامه‌ها در کنار پاسخ دهندگان قرار داشت و پس از برقراری رابطه و بیان نکاتی درباره شیوه پاسخ‌گویی و محرمانه بودن پاسخ‌ها، از افراد نمونه خواست که پرسشنامه‌های مورد نظر را با دقت و صراحت تکمیل نمایند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از پرسشنامه‌های اجرا شده از آماره‌های توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در بخش استنباطی از آزمون‌های تحلیل عاملی تاییدی (الگویابی معادلات ساختاری) برای شناخت متغیرهای مکنون استفاده شد. در الگوی معادلات ساختاری از یک طرف میزان انطباق داده‌های پژوهش و الگوی مفهومی پژوهش بررسی می‌شود، که آیا از برازش مناسب برخوردار است و از طرف دیگر معناداری روابط در این الگوی برازش یافته آزمون شد. برای همبستگی بین فرضیه‌های پژوهش از ضریب همبستگی از نرم افزار SPSS 22 و برای مدل‌سازی معادلات ساختاری از نرم افزار Smart PLS استفاده شد.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

از مجموع ۱۴۹ نفر در مطالعه حاضر، ۹۷ نفر شرکت کنندگان زن بودند و ۵۲ نفر مرد بودند. از مجموع ۱۴۹ نفر در مطالعه حاضر، ۵۸ نفر بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۶۳ نفر بین ۳۱ تا ۴۰ سال و ۲۸ نفر بین ۴۱ تا ۵۰ سال بودند. از مجموع ۱۴۹ نفر در مطالعه حاضر، ۲۴ نفر دارای تحصیلات ابتدایی، ۳۱ نفر دارای تحصیلات راهنمایی، ۴۶ نفر دارای دیپلم، ۱۹ نفر دارای فوق دیپلم و ۲۹ نفر لیسانس و بالاتر بودند. از مجموع ۱۴۹ نفر در مطالعه حاضر، ۶۵ نفر خانه‌دار، ۲۲ نفر بیکار، ۲۸ نفر معلم، ۱۳ نفر کارمند و ۲۱ نفر در سایر مشاغل بودند.

به منظور توصیف وضعیت نمرات آزمودنی‌ها در متغیرهای الگوهای تعاملی، پختگی هیجانی، دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی، شاخص‌های آماری مربوط به این متغیرها در جدول ۱ آورده شده است.

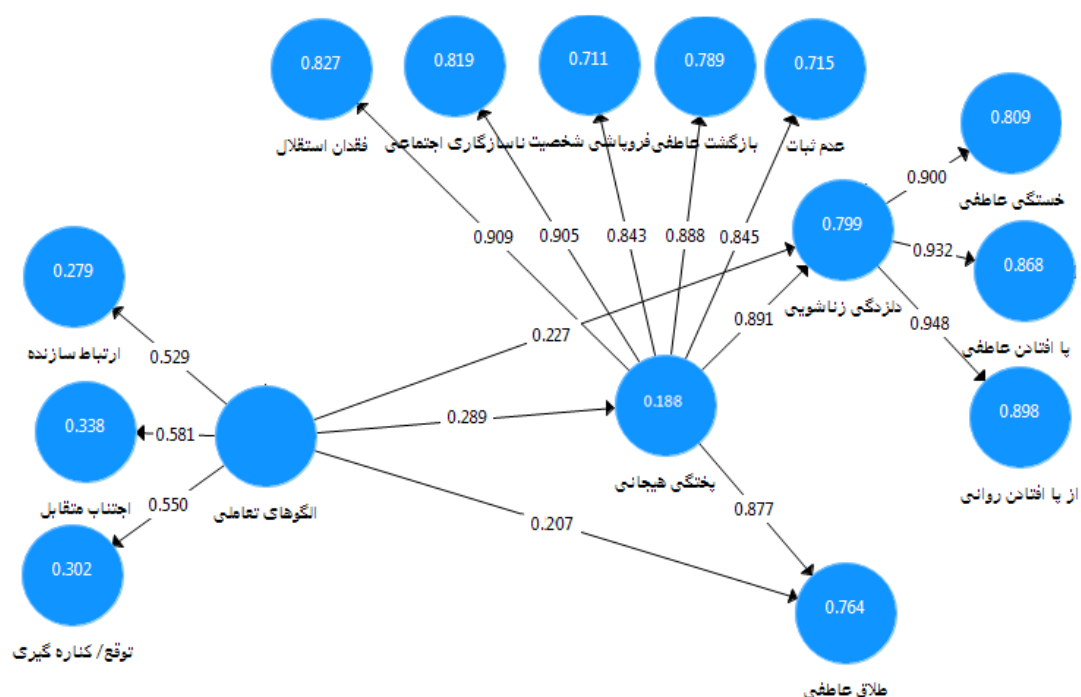
جدول ۱- شاخص های آماری مربوط به متغیرهای پژوهش و نرمالیت

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	Z	P
الگوهای تعاملی زوجین	ارتباط سازنده متقابل	۱۲/۵۰۳	۴/۶۹۴	
	اجتناب متقابل	۱۵/۱۶۷	۲/۹۱۴	
	ارتباط توقع / کناره گیری	۱۸/۴۰۲	۴/۰۵۸	
	کل	۴۶/۰۷۳	۴/۴۰۶	۰/۱۴۷
پختگی هیجانی	عدم ثبات عاطفی	۲۰/۰۲۰	۶/۳۱۵	
	بازگشت عاطفی	۲۴/۴۶۳	۴/۱۱۹	
	فروپاشی شخصیت	۱۸/۵۱۰	۴/۹۹۰	
	ناسازگاری اجتماعی	۱۶/۵۷۰	۴/۷۰۸	
	فقدان استقلال	۱۵/۱۳۴	۴/۳۴۱	
	کل	۹۴/۵۶۳	۲۱/۲۱۲	۰/۱۱۲
				۰/۰۸۹
دلزدگی زناشویی	خستگی جسمی	۱۷/۳۱۵	۵/۲۴۲	
	از پا افتادن عاطفی	۱۷/۰۴۰	۶/۲۴۵	
	از پا افتادن روانی	۱۶/۶۰۴	۴/۹۳۰	
	کل	۵۰/۹۵۹	۱۵/۲۰۹	۰/۲۰۰
طلاق عاطفی		۱۴/۸۰۵	۴/۳۱۰	۰/۱۰۳
			۰/۰۹۴	

جدول ۱ نشان می دهد که میانگین نمرات پاسخ دهندگان در الگوهای تعاملی زوجین ۴۶/۰۷۳، پختگی هیجانی ۹۴/۵۶۳، دلزدگی زناشویی ۵۰/۹۵۹ و در طلاق عاطفی ۱۴/۸۰۵ بوده است. همان طور که در جدول فوق مشاهده می گردد آماره ی Z در آزمون کولموگروف- اسمیرنف برای همه متغیرها در سطح ($P \geq 0.05$) معنی دار نمی باشد؛ از این رو می توان گفت که توزیع داده های بدست آمده از پرسشنامه ها در بین نمونه با توزیع آن در جامعه نرمال است و از آزمون های پارامتریک می توان استفاده کرد.

یافته های استنباطی

الگوی تجربی نقش میانجی پختگی هیجانی در رابطه الگوهای تعاملی زوجین با دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱- الگوی تجربی نقش میانجی پختگی هیجانی در رابطه الگوهای تعاملی زوجین با دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی

جدول ۲- نتایج حاصل از ارتباط بین متغیرهای مختلف

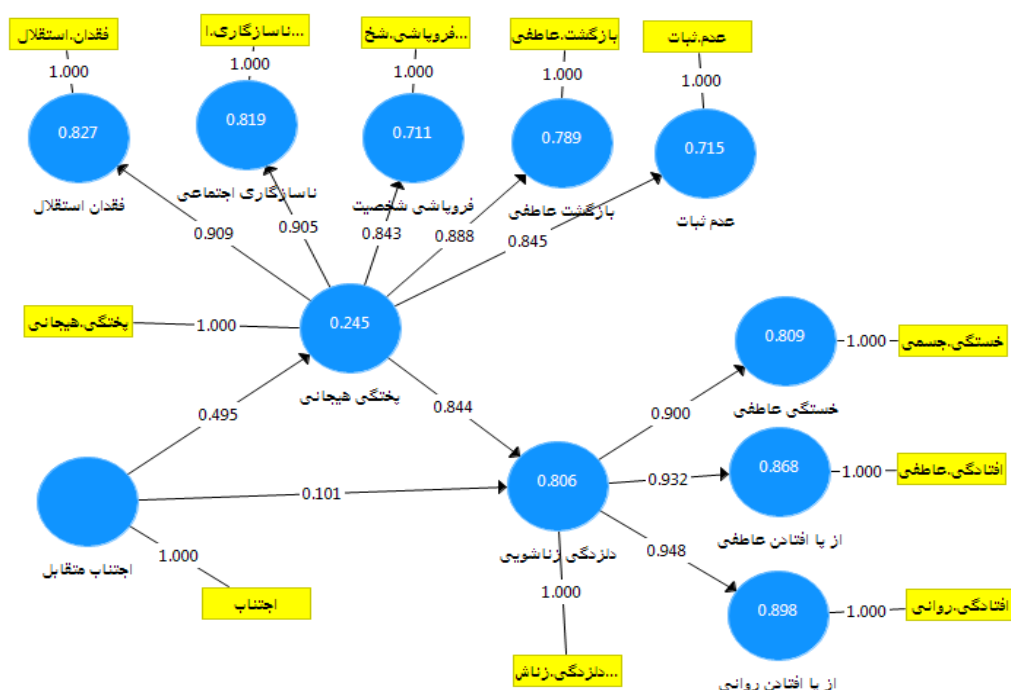
مقادیر محاسبه شده							
نتیجه	sing	R ²	VAF	اثر کل	اثر غیر مستقیم	اثر مستقیم	
برازش دارد	۰/۰۰۰	۰/۱۸۸	۰/۵۳۰	۰/۴۸۴	۰/۲۵۷	۰/۲۲۷	الگوهای تعاملی و دلزدگی زناشویی میانجی: پختگی هیجانی
برازش دارد	۰/۰۰۰	۰/۱۸۸	۰/۵۵۰	۰/۴۶۰	۰/۲۵۳	۰/۲۰۷	الگوهای تعاملی و طلاق عاطفی میانجی: پختگی هیجانی
برازش دارد	۰/۰۰۰	۰/۲۴۵	۰/۸۰۵	۰/۵۱۸	۰/۴۱۷	۰/۱۰۱	اجتناب متقابل و دلزدگی زناشویی میانجی: پختگی هیجانی
برازش دارد	۰/۰۰۰	۰/۱۸۷	۰/۷۷۰	۰/۵۳۲	۰/۴۱۰	۰/۱۲۲	ارتباط توقع/ کناره‌گیری و دلزدگی زناشویی میانجی: پختگی هیجانی
برازش دارد	۰/۰۰۰	۰/۳۱۴	۰/۶۱۲	۰/۶۶۱	۰/۴۰۵	-۰/۲۵۶	ارتباط سازنده و طلاق عاطفی میانجی: پختگی هیجانی
برازش دارد	۰/۰۰۰	۰/۲۴۵	۰/۶۵۸	۰/۶۶۱	۰/۴۳۵	۰/۲۲۶	اجتناب متقابل و طلاق عاطفی میانجی: پختگی هیجانی
برازش دارد	۰/۰۰۰	۰/۱۸۷	۰/۵۸۱	۰/۶۲۶	۰/۳۶۴	۰/۲۶۲	ارتباط توقع/ کناره‌گیری و طلاق عاطفی میانجی: پختگی هیجانی

مدل دارای برازش می‌باشد.

در بررسی رابطه بین متغیرها، تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر روی هم محاسبه خواهد شد. اگر اثر کل کمتر از ۰/۳ محاسبه شود همبستگی مشاهده شده معنادار نیست، اگر اثر کل بین ۰/۳ تا ۰/۶ باشد همبستگی مطلوب است و اگر اثر کل بالای ۰/۶ باشد همبستگی بسیار مطلوب است. با توجه به نتایج جدول برازش مدل مطلوب می‌باشد. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که این فرضیه تایید گردیده است و با ۹۹ درصد اطمینان پختگی هیجانی در رابطه الگوهای تعاملی زوجین با دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی نقش میانجی را دارد.

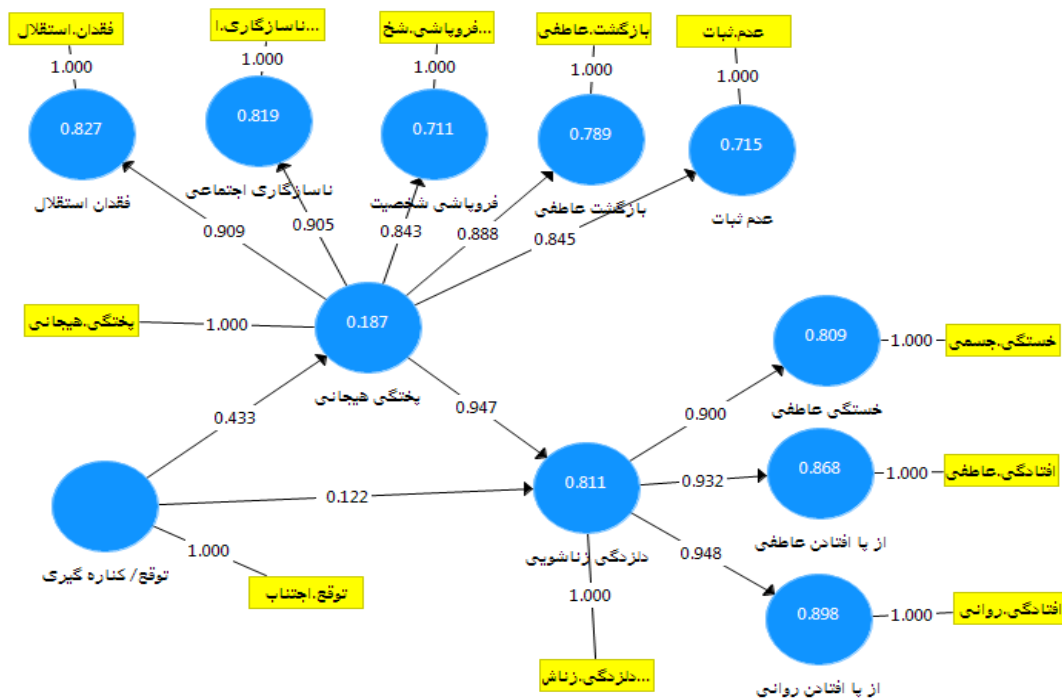
با توجه به جدول فوق مقدار VAF در رابطه بین الگوهای تعاملی زوجین با دلزدگی زناشویی با میانجی‌گری پختگی هیجانی ۰/۵۳۰ است. همچنین مقدار VAF در رابطه بین الگوهای تعاملی زوجین با طلاق عاطفی با میانجی‌گری پختگی هیجانی ۰/۵۵۰ است. بنابراین ۵۳ درصد از اثر کل الگوهای تعاملی زوجین بر دلزدگی زناشویی و ۵۵ درصد از اثر کل الگوهای تعاملی زوجین بر طلاق عاطفی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود.

نتایج در شکل ۲ نشان داد که بین ارتباط سازنده متقابل زوجین با پختگی هیجانی و دلزدگی زناشویی رابطه منفی و معکوس در سطح (۰/۰۱) وجود دارد؛ همچنین بین پختگی هیجانی و دلزدگی زناشویی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد.

شکل ۲- الگوی تجربی نقش میانجی پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین با دلزدگی زناشویی

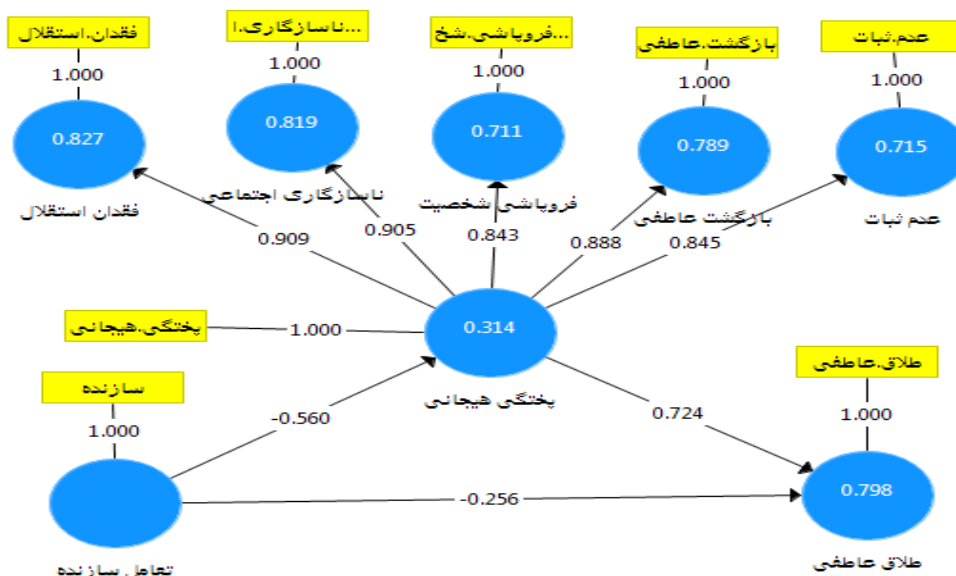
با توجه به نتایج جدول ۲ برازش مدل مطلوب می‌باشد. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که این فرضیه تایید گردیده است و با ۹۹ درصد اطمینان پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین با دلزدگی زناشویی نقش میانجی را دارد. با توجه به جدول فوق مقدار VAF در اجتناب متقابل زوجین با دلزدگی زناشویی با میانجی‌گری پختگی هیجانی ۰/۸۰۵ است، بنابراین ۸۰ درصد از اثر کل اجتناب متقابل زوجین بر دلزدگی زناشویی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود. نتایج نشان داد که بین ارتباط توقع/کناره‌گیری با پختگی هیجانی و دلزدگی زناشویی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد؛ همچنین بین پختگی هیجانی و دلزدگی زناشویی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد.

شکل ۳- الگوی تجربی نقش میانجی پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع / کناره‌گیری زوجین با دلزدگی زناشویی

با توجه به نتایج جدول ۲ برازش مدل مطلوب می‌باشد. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که این فرضیه تایید گردیده است و با ۹۹ درصد اطمینان پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین با دلزدگی زناشویی نقش میانجی را دارد. با توجه به جدول فوق مقدار VAF در ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین با دلزدگی زناشویی با میانجی‌گری پختگی هیجانی ۰/۷۷۰ است، بنابراین ۷۷ درصد از اثر کل ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین بر دلزدگی زناشویی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود.

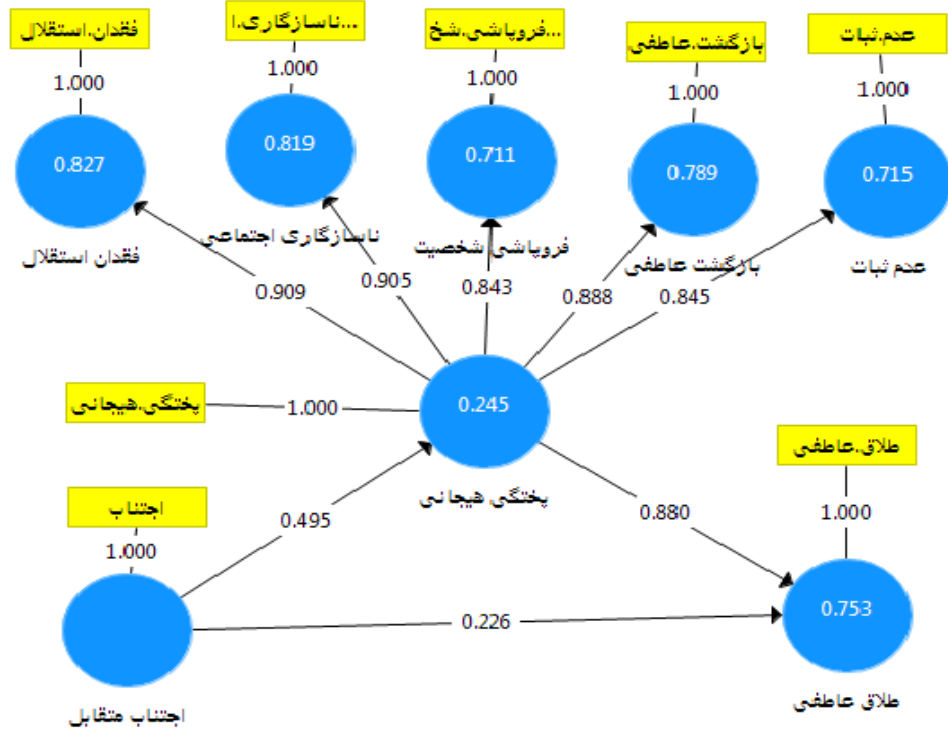
نتایج نشان داد که بین ارتباط سازنده متقابل زوجین با پختگی هیجانی و طلاق عاطفی رابطه منفی و معکوس در سطح (۰/۰۱) وجود دارد؛ همچنین بین پختگی هیجانی و طلاق عاطفی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد.

شکل ۴- الگوی تجربی نقش میانجی پرخندگی هیجانی در رابطه بین ارتباط سازنده متقابل زوجین با طلاق عاطفی

می توان نتیجه گرفت که این فرضیه تایید گردیده است و با ۹۹ درصد اطمینان پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط سازنده متقابل زوجین با طلاق عاطفی نقش میانجی را دارد. با توجه به جدول ۲ مقدار VAF در ارتباط سازنده متقابل زوجین با طلاق عاطفی با میانجی گری پختگی هیجانی ۰/۶۱۲ است، بنابراین ۶۱ درصد از اثر کل ارتباط سازنده متقابل زوجین بر طلاق عاطفی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می شود.

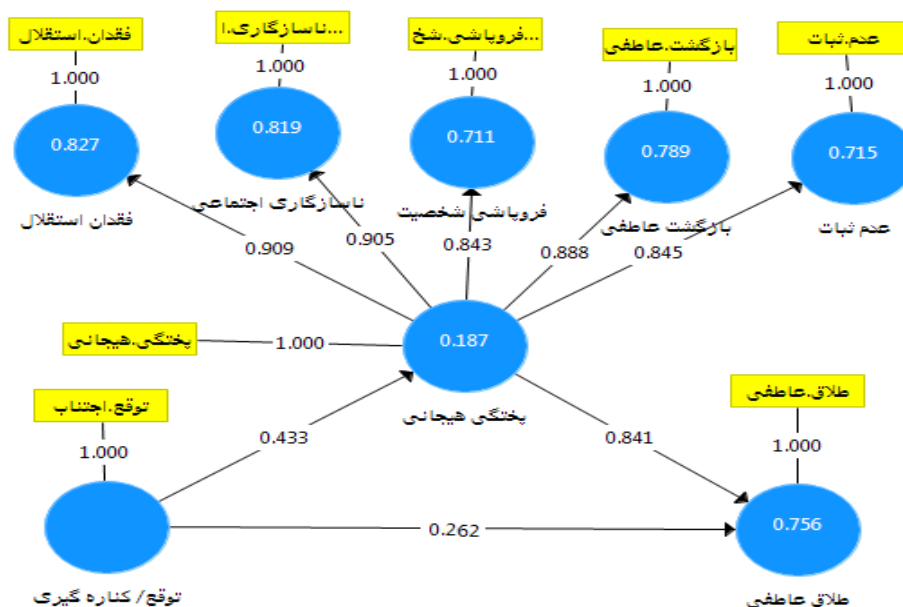
نتایج نشان داد که بین اجتناب متقابل زوجین با پختگی هیجانی و طلاق عاطفی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد؛ همچنین بین پختگی هیجانی و طلاق عاطفی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد.

شکل ۵- الگوی تجربی نقش میانجی پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین با طلاق عاطفی

بر اساس شکل ۵ و جدول ۲ و با ۹۹ درصد اطمینان پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین با طلاق عاطفی نقش میانجی را دارد. با توجه به جدول فوق مقدار VAF در اجتناب متقابل زوجین با طلاق عاطفی با میانجی گری پختگی هیجانی ۰/۶۵۸ است، بنابراین ۶۵ درصد از اثر کل اجتناب متقابل زوجین بر طلاق عاطفی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می شود.

نتایج نشان داد که بین ارتباط توقع/کناره گیری با پختگی هیجانی و طلاق عاطفی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد؛ همچنین بین پختگی هیجانی و طلاق عاطفی رابطه مثبت و مستقیم در سطح (۰/۰۱) وجود دارد.

شکل ۶- الگوی تجربی نقش میانجی پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع / کناره گیری زوجین با طلاق عاطفی

با توجه به نتایج جدول ۲ برازش مدل بسیار مطلوب می باشد. بر این اساس، می توان نتیجه گرفت که این فرضیه تایید گردیده است و با ۹۹ درصد اطمینان پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع / کناره گیری زوجین با طلاق عاطفی نقش میانجی را دارد. با توجه به جدول ۲ مقدار VAF در ارتباط توقع / کناره گیری زوجین با طلاق عاطفی با میانجی گری پختگی هیجانی ۰/۵۸۱ است، بنابراین ۵۸ درصد از اثر کل ارتباط توقع / کناره گیری زوجین بر طلاق عاطفی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می شود.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اصلی: پختگی هیجانی در رابطه بین الگوهای تعاملی زوجین با دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی مراجعین متقاضی طلاق نقش میانجی را دارد.

نتایج معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی نقش میانجی در رابطه بین الگوهای تعاملی زوجین با دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی دارد و سهم قابل توجهی از تأثیر الگوهای تعاملی زوجین بر این دو متغیر از طریق پختگی هیجانی تبیین می شود. این یافته هم راستا با پژوهش های پیشین (ملک آسا و همکاران، ۱۳۹۶؛ عباسی اسفنجیر و همکاران، ۱۳۹۵؛ باشام و ساراسون، ۲۰۱۹) تأیید می کند که نحوه تعامل زوجین نه تنها به صورت مستقیم، بلکه از طریق تأثیر بر پختگی هیجانی، بر کیفیت رابطه زناشویی اثرگذار است. در تبیین این یافته می توان گفت که زوجینی که الگوی تعامل سازنده دارند، مهارت های تنظیم هیجانی بالاتری را به کار می گیرند و از راهبردهای انطباقی برای مدیریت تعارض استفاده می کنند. این زوجین، به جای استفاده از سبک های ارتباطی مخرب مانند سرزنش، کناره گیری یا اجتناب، از روش هایی همچون گفت و گوی باز، گوش دادن فعال و ابراز صحیح احساسات برای حل مشکلات خود استفاده می کنند. چنین رویکردی نه تنها باعث کاهش دلزدگی زناشویی می شود، بلکه از شکل گیری گسست عاطفی و افزایش طلاق عاطفی نیز جلوگیری می کند.

از منظر پختگی هیجانی، زوجینی که در تنظیم احساسات خود توانمندتر هستند، قادرند در مواجهه با چالش های زندگی مشترک، نگرش انعطاف پذیرتری اتخاذ کرده و از راهبردهای مقابله ای مؤثر استفاده کنند. این توانایی باعث می شود که سطح استرس ناشی از تعارضات کاهش یافته و احساس امنیت عاطفی در رابطه تقویت شود.

به عبارت دیگر، افرادی که پختگی هیجانی بالایی دارند، نه تنها درک بهتری از هیجانات خود و همسرشان دارند، بلکه قادرند واکنش‌های هیجانی خود را به شیوه‌ای سازگارانه مدیریت کنند، که این امر مانع از تشدید تعارضات و افزایش فاصله عاطفی در رابطه زناشویی می‌شود.

علاوه بر این، پختگی هیجانی می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر شکل‌گیری و حفظ دلبستگی ایمن در رابطه زوجین داشته باشد. زوجینی که سطح بالایی از پختگی هیجانی دارند، نیازهای عاطفی همسر خود را بهتر درک کرده و برای رفع آن تلاش می‌کنند، که این امر موجب افزایش رضایت زناشویی و کاهش احتمال دلزدگی و طلاق عاطفی می‌شود. برعکس، زوجینی که دچار ناپختگی هیجانی هستند، ممکن است در مواقع استرس و تعارض، به واکنش‌های هیجانی افراطی یا رفتارهای اجتنابی متوسل شوند که این امر موجب تضعیف پیوند عاطفی میان آنها شده و زمینه‌ساز افزایش طلاق عاطفی و دلزدگی زناشویی می‌شود.

در نهایت، از یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مهارت‌های تنظیم هیجانی و تقویت پختگی هیجانی در زوجین، می‌تواند به عنوان یک راهکار مؤثر برای کاهش تعارضات زناشویی و پیشگیری از طلاق عاطفی مورد استفاده قرار گیرد. مداخلات روان‌شناختی مبتنی بر ارتقای پختگی هیجانی، از طریق آموزش راهبردهای تنظیم هیجانی، افزایش خودآگاهی، بهبود مهارت‌های همدلی و تقویت الگوهای ارتباطی سازنده، می‌توانند نقش مؤثری در کاهش دلزدگی زناشویی و تقویت پیوند عاطفی بین زوجین ایفا کنند. بنابراین، توجه به این متغیر در برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای زوجین، به ویژه برای افرادی که در معرض طلاق هستند، می‌تواند از آسیب‌های خانوادگی و اجتماعی ناشی از طلاق بکاهد.

فرضیه اول: پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط سازنده متقابل زوجین با دلزدگی زناشویی مراجعین متقاضی طلاق نقش میانجی را دارد.

نتایج معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی نقش میانجی معناداری در رابطه بین ارتباط سازنده متقابل زوجین و دلزدگی زناشویی دارد و ۸۲ درصد از تأثیر ارتباط سازنده متقابل بر دلزدگی زناشویی از طریق متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود. این یافته‌ها نشان‌دهنده نقش تعیین‌کننده پختگی هیجانی در کیفیت روابط زناشویی و میزان رضایت یا دلزدگی زوجین از زندگی مشترک است. این نتایج همسو با پژوهش ابهر زنجانی و همکاران (۱۳۹۷) است که نشان داد دلزدگی زناشویی در ارتباط با هوش معنوی و توانایی تنظیم هیجانی فرد کاهش می‌یابد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که ارتباط سازنده متقابل زوجین تأثیر معکوسی بر دلزدگی زناشویی دارد. زوجینی که از الگوهای تعاملی سالم و مبتنی بر گفت‌وگو و تعامل مثبت استفاده می‌کنند، کمتر دچار دلزدگی زناشویی می‌شوند، زیرا ارتباط مؤثر، امکان حل تعارضات را افزایش داده و احساس نزدیکی و همدلی را تقویت می‌کند. در چنین روابطی، زوجین فرصت بیشتری برای بیان احساسات، انتظارات و نیازهای خود دارند، که این امر باعث تقویت پیوند عاطفی و کاهش احساس خستگی از رابطه می‌شود. از سوی دیگر، پختگی هیجانی نقش کلیدی در این فرآیند ایفا می‌کند. افرادی که پختگی هیجانی بالاتری دارند، در شرایط استرس‌زا و درگیری‌های زناشویی، واکنش‌های منطقی‌تر و سازگارانه‌تری از خود نشان می‌دهند. این افراد به جای واکنش‌های هیجانی شدید، تلاش می‌کنند تا از طریق گفت‌وگو، درک متقابل و مدیریت هیجانات منفی، چالش‌های زناشویی را برطرف کنند. بنابراین، پختگی هیجانی می‌تواند به عنوان یک عامل محافظتی عمل کرده و از بروز دلزدگی زناشویی جلوگیری کند. در مقابل، زوج‌هایی که فاقد ارتباط سازنده هستند و توانایی ابراز احساسات و درک متقابل را ندارند، بیشتر در معرض دلزدگی زناشویی قرار می‌گیرند. این افراد به تدریج از رابطه خود خسته شده و احساس می‌کنند که تعاملات زناشویی برایشان ارزش و جذابیت اولیه را ندارد. در چنین شرایطی، نارضایتی افزایش یافته و احتمال گسست عاطفی میان زوجین بیشتر می‌شود.

فرضیه دوم: پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین با دلزدگی زناشویی مراجعین متقاضی طلاق نقش میانجی را دارد. نتایج حاصل از معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین با دلزدگی زناشویی نقش میانجی دارد و ۸۰ درصد از تأثیر کل اجتناب متقابل بر دلزدگی زناشویی از طریق متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود. این یافته‌ها با پژوهش‌های کریستنس و شنک (۲۰۱۱) و محمدی مزیدی (۱۳۹۸) همسو است که نشان داده‌اند الگوهای تعاملی ناسازگار و اجتنابی در روابط زناشویی تأثیر مستقیمی بر افزایش دلزدگی زناشویی و کاهش رضایت از زندگی مشترک دارند. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اجتناب متقابل میان زوجین، یکی از عوامل کلیدی در کاهش کیفیت روابط زناشویی است. زمانی که زوجین به‌جای مواجهه فعال و سازنده با مشکلات، از تعامل با یکدیگر اجتناب می‌کنند، احساس نارضایتی و ناامیدی در رابطه تقویت شده و دلزدگی زناشویی افزایش می‌یابد. در چنین شرایطی، همسران از بیان احساسات و نیازهای خود سر باز می‌زنند و این امر به تدریج منجر به سردی عاطفی و کاهش ارتباطات مؤثر میان آنان می‌شود. پختگی هیجانی در این میان نقش کلیدی ایفا می‌کند. افرادی که از پختگی هیجانی بالاتری برخوردارند، در مواجهه با مشکلات زناشویی، به‌جای کناره‌گیری یا اجتناب از بحث، سعی می‌کنند مسائل را به شیوه‌ای منطقی و با مدیریت هیجانی حل کنند. چنین افرادی قادرند احساسات خود را بدون ایجاد تنش ابراز کرده و در عین حال، احساسات همسر خود را نیز درک کنند. در نتیجه، آن‌ها کمتر دچار الگوهای اجتنابی در روابط شده و توانایی بیشتری در حفظ ارتباط عاطفی و کاهش دلزدگی زناشویی دارند. در مقابل، افرادی که از پختگی هیجانی پایینی برخوردارند، در مدیریت تعارضات زناشویی ناکارآمد عمل می‌کنند. این افراد ممکن است در مواجهه با مشکلات زناشویی، به‌جای رویارویی مستقیم، از بحث و گفت‌وگو فرار کنند یا به رفتارهای غیرمستقیم همچون بی‌تفاوتی، کناره‌گیری عاطفی و سرکوب احساسات متوسل شوند. این الگوی رفتاری در طول زمان باعث ایجاد فاصله عاطفی و افزایش دلزدگی زناشویی می‌شود. بنابراین، افزایش پختگی هیجانی می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد مؤثر برای کاهش تأثیرات منفی الگوی اجتناب متقابل بر دلزدگی زناشویی عمل کند. آموزش مهارت‌های تنظیم هیجانی، خودآگاهی هیجانی و تقویت توانایی‌های ارتباطی می‌تواند به زوجین کمک کند تا به‌جای اجتناب از تعارض، به‌صورت فعال و سازنده با مشکلات خود مواجه شوند و از بروز دلزدگی زناشویی پیشگیری کنند.

فرضیه سوم: پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین با دلزدگی زناشویی مراجعین متقاضی طلاق نقش میانجی را دارد.

نتایج حاصل از معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین با دلزدگی زناشویی نقش میانجی دارد و ۷۷ درصد از اثر کل این الگوی ارتباطی بر دلزدگی زناشویی از طریق متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود. این نتایج با پژوهش رضانیان (۱۳۹۵) همسو است که نشان داد عضویت در شبکه‌های اجتماعی و نگرش به خیانت با ابعاد دلزدگی زناشویی رابطه مثبت و معناداری دارند. اگرچه تحقیقات پیشین به رابطه بین الگوی توقع/کناره‌گیری و دلزدگی زناشویی اشاره کرده‌اند، اما بسیاری از آن‌ها بر پیچیدگی این ارتباط تأکید دارند و بیان می‌کنند که این رابطه هنوز به‌طور کامل شناخته نشده است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که ارتباط توقع/کناره‌گیری از الگوهای تعاملی مخربی است که تأثیر منفی بر کیفیت رابطه زناشویی دارد. در این الگو، معمولاً یکی از زوجین نقش "متوقع" و دیگری نقش "کناره‌گیر" را ایفا می‌کند. فرد متوقع به دنبال جلب توجه و دریافت پاسخ‌های عاطفی بیشتر از همسر خود است، در حالی که فرد کناره‌گیر، از رویارویی مستقیم با این نیازها اجتناب کرده و به انزوا یا سکوت متوسل می‌شود. این عدم تعادل در تعاملات زناشویی، باعث افزایش تنش، کاهش ارتباط عاطفی و در نهایت، افزایش دلزدگی زناشویی می‌شود. نقش پختگی هیجانی در این میان بسیار حائز اهمیت است. زوج‌هایی که از پختگی هیجانی بالایی برخوردارند، در مواجهه با چالش‌های زناشویی به‌جای ورود به الگوی توقع/کناره‌گیری، از روش‌های سالم‌تری برای مدیریت انتظارات و احساسات خود استفاده می‌کنند. آن‌ها قادرند نیازهای عاطفی خود را به شیوه‌ای شفاف بیان کرده و از روش‌های مثبت برای حل تعارض بهره ببرند.

این مهارت‌ها موجب می‌شود که زوجین کمتر درگیر چرخه معیوب توقع و کناره‌گیری شوند و در نتیجه، میزان دلزدگی زناشویی کاهش یابد. از سوی دیگر، افرادی که پختگی هیجانی کمتری دارند، به‌طور معمول در کنترل هیجانات خود ناتوان هستند و در مواجهه با انتظارات همسر، یا واکنش بیش از حد نشان می‌دهند (متوقع بودن) و یا از تعامل اجتناب می‌کنند (کناره‌گیری). این عدم تنظیم هیجانی، موجب ناتوانی در حل اختلافات و تشدید فاصله عاطفی میان زوجین می‌شود. به مرور زمان، رابطه‌ای که بر پایه این الگوی مخرب شکل گرفته است، دچار فرسودگی شده و دلزدگی زناشویی را به دنبال دارد.

بنابراین، افزایش پختگی هیجانی می‌تواند به‌عنوان یک عامل محافظتی در برابر اثرات منفی ارتباط توقع/کناره‌گیری بر دلزدگی زناشویی عمل کند. تقویت مهارت‌های تنظیم هیجانی، خودآگاهی، همدلی و ارتباط مؤثر در زوجین، می‌تواند آن‌ها را از گرفتار شدن در این الگوی تعاملی مخرب باز دارد و به بهبود کیفیت روابط زناشویی کمک کند.

فرضیه چهارم: پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط سازنده متقابل زوجین با طلاق عاطفی مراجعین متقاضی طلاق نقش میانجی را دارد.

نتایج معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط سازنده متقابل زوجین و طلاق عاطفی نقش میانجی دارد و ۶۱ درصد از اثر کل ارتباط سازنده متقابل زوجین بر طلاق عاطفی از طریق متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود. این یافته‌ها با نتایج نریمانی و همکاران (۱۳۹۷) هم‌راستا است که نشان داد طلاق عاطفی با ساختار انگیزشی انطباقی و الگوی ارتباطی گفت‌وشنود رابطه منفی دارد و در مقابل، با ساختار انگیزشی غیرانطباقی و الگوی ارتباطی همناوایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که زوجین دارای سبک ارتباطی سازنده متقابل، با ویژگی‌هایی همچون روابط گرم و صمیمی، آزادی در بیان احساسات، و مشورت با یکدیگر، در برابر طلاق عاطفی مقاوم‌تر هستند. این زوج‌ها در مواجهه با مسائل و چالش‌های زناشویی به شیوه‌ای مؤثر عمل می‌کنند و به جای فروپاشی رابطه، با همفکری و حمایت متقابل، راه‌حل‌هایی برای حفظ و بهبود ارتباط خود پیدا می‌کنند. این ویژگی‌ها موجب ایجاد احساس پذیرش متقابل در میان زوجین می‌شود و به آن‌ها این امکان را می‌دهد که در تصمیم‌گیری‌ها نظرات یکدیگر را در نظر بگیرند. این همدلی و احترام متقابل باعث افزایش اعتماد و رضایت از زندگی زناشویی می‌شود و در نهایت خطر طلاق عاطفی را کاهش می‌دهد. پختگی هیجانی نیز در این میان نقش کلیدی ایفا می‌کند. زوجینی که از پختگی هیجانی بالاتری برخوردارند، به‌طور مؤثرتری می‌توانند احساسات خود را مدیریت کنند، در مواقع تنش به شیوه‌های آرام و منطقی پاسخ دهند و از وارد شدن به چرخه‌های منفی اجتناب کنند. این پختگی هیجانی به آن‌ها اجازه می‌دهد تا در مواجهه با مشکلات، نگرش مثبت‌تری داشته باشند و بهتر بتوانند برای حل مسائل پیش‌آمده در روابط زناشویی خود همکاری کنند. بنابراین، این ویژگی موجب می‌شود که زوجین کمتر به احساسات منفی و گسست عاطفی دچار شوند و از مشکلات در روابط خود به‌طور مؤثرتری عبور کنند. به عبارت دیگر، پختگی هیجانی به‌عنوان یک عامل میانجی، نقش مهمی در ایجاد و حفظ روابط سالم و رضایت‌بخش ایفا می‌کند، به‌ویژه زمانی که زوجین تعاملات خود از سبک‌های ارتباطی مثبت و سازنده استفاده می‌کنند. این مهارت‌های هیجانی به آن‌ها این امکان را می‌دهد که مشکلات را به‌جای تبدیل به بحران، به فرصتی برای رشد و تقویت رابطه تبدیل کنند و در نتیجه، میزان طلاق عاطفی کاهش یابد.

فرضیه پنجم: پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین با طلاق عاطفی مراجعین متقاضی طلاق نقش میانجی را دارد. نتایج معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی در رابطه بین اجتناب متقابل زوجین و طلاق عاطفی نقش میانجی دارد و ۶۵ درصد از اثر کل اجتناب متقابل زوجین بر طلاق عاطفی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر پختگی هیجانی تبیین می‌شود. این یافته‌ها با پژوهش بهرامی و خوشبخت (۱۳۹۵) همسو است که نشان داد اجتناب متقابل زوجین می‌تواند پیش‌بینی‌کننده ناراضایتی زناشویی و در نهایت منجر به طلاق عاطفی باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اجتناب متقابل زوجین و ارتباط ناکارآمد میان آن‌ها، می‌تواند به شکل‌گیری احساسات منفی و فاصله عاطفی عمیق‌تری منجر شود.

زمانی که زوجین از ارتباط سازنده با یکدیگر اجتناب می‌کنند، توانایی آن‌ها برای تعاملات مثبت و حل مسائل به‌طور مؤثر کاهش می‌یابد. در این شرایط، عدم گفت‌وگو و شنیدن یکدیگر باعث می‌شود که مشکلات و نارضایتی‌های کوچک به بحران‌های بزرگ‌تری تبدیل شوند که در نهایت موجب گسست عاطفی و طلاق عاطفی می‌شود.

پختگی هیجانی به‌عنوان یک عامل میانجی می‌تواند در این فرآیند نقش حیاتی ایفا کند. افرادی که از پختگی هیجانی بالاتری برخوردارند، در مواجهه با مشکلات ارتباطی و هیجانی در روابط زناشویی قادر به مدیریت بهتر احساسات خود و پاسخگویی مؤثرتر به چالش‌ها هستند. این توانایی به زوجین کمک می‌کند تا حتی در شرایط دشوار، ارتباطی سازنده‌تر و همدلانه‌تر با یکدیگر داشته باشند. در نتیجه، پختگی هیجانی می‌تواند به زوجین کمک کند تا از الگوهای اجتنابی خارج شوند و رابطه‌ای با درک و همدلی بیشتر برقرار کنند، که این خود باعث کاهش طلاق عاطفی می‌شود. بنابراین، پختگی هیجانی نه تنها در حل و فصل مشکلات زناشویی نقش دارد، بلکه می‌تواند از تبدیل شدن مشکلات به بحران‌هایی که منجر به طلاق عاطفی می‌شود، جلوگیری کند. در نتیجه، توجه به ارتقاء پختگی هیجانی در زوجین می‌تواند به‌طور مؤثری به کاهش نارضایتی زناشویی و جلوگیری از طلاق عاطفی کمک کند.

فرضیه ششم: پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین با طلاق عاطفی مراجعین متقاضی طلاق نقش میانجی را دارد.

نتایج معادلات ساختاری نشان داد که پختگی هیجانی در رابطه بین ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین و طلاق عاطفی نقش میانجی را دارد و ۵۸ درصد از اثر کل ارتباط توقع/کناره‌گیری زوجین بر طلاق عاطفی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی پختگی هیجانی تبیین می‌شود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش طاهری و همکاران (۱۳۹۲) همسو است که نشان داد بین ابعاد الگوهای ارتباطی غیرسازنده زوجین و مشکلات خانوادگی رابطه معناداری وجود دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که ارتباطات مبتنی بر توقع/کناره‌گیری در روابط زناشویی، زمینه‌ساز پیدایش طلاق عاطفی است. در چنین الگوهای، زوجین به جای گفت‌وگو و همکاری در حل مشکلات، از یکدیگر فاصله می‌گیرند و تلاش می‌کنند تا با اجتناب از مواجهه با مشکلات، از درگیری‌های هیجانی پرهیز کنند. این سبک ارتباطی موجب ایجاد احساس بیگانگی و کاهش پیوند عاطفی در میان زوجین می‌شود. از آنجا که در این روابط، همدلی و ارتباط مؤثر جای خود را به سردی و فاصله می‌دهند، به تدریج اعتماد و جاذبه میان زوجین از بین می‌رود، که این امر در نهایت می‌تواند به طلاق عاطفی منجر شود. پختگی هیجانی نقش کلیدی در این فرآیند ایفا می‌کند. فردی که از پختگی هیجانی بالاتری برخوردار است، توانایی مدیریت احساسات خود را دارد و در موقعیت‌های دشوار قادر است به‌طور منطقی و کارآمد رفتار کند. این ویژگی به افراد کمک می‌کند تا از الگوهای اجتناب و کناره‌گیری خارج شوند و در مواجهه با مشکلات ارتباطی، به جای فاصله گرفتن، درصدد حل مسائل برآیند. به همین دلیل، پختگی هیجانی می‌تواند در تقویت تعاملات مثبت و کاهش طلاق عاطفی در زوجین مؤثر باشد. بنابراین، تقویت پختگی هیجانی می‌تواند به کاهش اثرات منفی ارتباطات مبتنی بر توقع/کناره‌گیری کمک کرده و از شکل‌گیری طلاق عاطفی در روابط زناشویی پیشگیری کند. این امر نشان می‌دهد که توجه به توسعه مهارت‌های هیجانی و ارتقای پختگی هیجانی در زوجین می‌تواند در پیشگیری از آسیب‌های عاطفی و ایجاد روابط زناشویی سالم و پایدار مفید باشد.

محدودیت‌های تحقیق شامل تعداد زیاد متغیرهای تأثیرگذار ثابت فرض شده، مقطعی بودن مطالعه و وابستگی داده‌ها به زمان انجام تحقیق، عدم امکان استنتاج روابط علت و معلولی به دلیل ماهیت همبستگی پژوهش، و احتمال تحریف نتایج به‌واسطه استفاده از مقیاس‌های خودگزارش‌دهی است. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی نقش عوامل روانی، اجتماعی، فرهنگی، جنسیتی و مذهبی در پیش‌بینی دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی بررسی شود و مطالعات مشابه در سایر مناطق انجام گیرد. همچنین، ارائه خدمات مشاوره‌ای قبل و بعد از ازدواج، آموزش راهکارهای درمانی به خانواده‌های آسیب‌دیده و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای زوجین در زمینه الگوهای تعاملی و پیشگیری از این پدیده‌ها می‌تواند به توسعه بهداشت روانی زوجین و کاهش این مشکلات کمک کند.

سپاسگزاری

از تمامی عزیزانی که در این مطالعه شرکت کردند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

تعارض منافع

هیچ تعارض منافع احتمالی وجود ندارد.

منابع

- ابهر زنجانی، فرناز، سیدی، محبوبه، فرخی، مهدی، و شهابی زاده، فاطمه. (۱۳۹۷). الگوی دلزدگی زناشویی زنان متقاضی طلاق در ارتباط با هوش معنوی. مطالعات زنان، ۱۱(۳)، ۶۸-۵۳.
- ارباب زاده، پروین، کاظمی پور، شهلا و معینی، سید رضا. (۱۴۰۱). شناسایی و ارزیابی محرکهای بروز طلاق عاطفی در میان زوجین تهرانی از دیدگاه متخصصان با رویکرد تصمیم‌گیری چندمعیاره گروهی. جامعه شناسی کاربردی، 33(4), 145-178. doi: 10.22108/jas.2022.131561.2227
- بهرامی، محمود، و خوشبخت، فریبا. (۱۳۹۵). نقش الگوهای ارتباطی خانواده در خودپنداره دانش‌آموزان مقطع راهنمایی شهر شیراز. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۱۱(۴۲)، ۲۵۶-۲۳۷.
- پاینز، آیلامالاج. (۱۳۹۴). دلزدگی از روابط زناشویی (ترجمه سید حبیب گوهری راد و کامران افشار). تهران: رادمهر.
- جعفرزاده، دنیا، شریعتمداری، آسیه و قره‌داغی، علی. (۱۴۰۰). توصیف تجربه زیسته فرزندان والدین دچار طلاق عاطفی. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۰(۴)، ۱۴۰-۱۱۷. doi: 10.22108/srsp.2022.128286.1693
- تقوی، فاطمه، و موسوی نیک، مریم. (۱۴۰۲). تاثیر رویکرد درمانی عقلانی هیجانی بر بهبود روابط عاطفی، رضایت جنسی و کاهش تعارضات زوجین متقاضی طلاق شهر تهران. <https://civilica.com/doc/1882314>
- رهبری، شکرانه. (۱۳۹۹). بررسی الگوهای ارتباطی و همجوشی شناختی در زوجین متعارض. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه علامه طباطبائی.
- صفرزاده مهابادی، سمیرا. (۱۴۰۲). تاثیر ازدواج بر سلامت، هجدهمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، مشاوره و علوم تربیتی. <https://civilica.com/doc/1968613>
- طاهری، رویا، زندی قشقایی، کرامت‌اله، و هنرپور، نازنین. (۱۳۹۲). رابطه ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده و متغیر خودپنداره با سبک‌های مقابله‌ای در دانشجویان دختر و پسر مؤسسه آموزش عالی ارم شیراز. ارمان دانش، ۱۷(۴)، ۳۶۹-۳۵۹.
- عباسی اسفجیر، علی‌اصغر، رمضان، لیدا، و جوانمرد، مهدی. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین عملکرد خانواده و رضایت زوجین با دلزدگی زناشویی فرهنگیان متأهل شهرستان بهشهر. فصلنامه دانش انتظامی مازندران، ۷(۴)، ۷۰-۵۱.
- کمایی، فرشته، و صداقتی فرد، مجتبی. (۱۳۹۴). بررسی رابطه کژکاری جنسی در زنان متأهل با دلزدگی زناشویی آن‌ها. فصلنامه روان‌شناسی تحلیلی-شناختی، ۶(۲۳)، ۵۵-۴۹.
- محمدی مزیدی، هادی. (۱۳۹۸). رابطه بین عملکرد خانواده و خودکنترلی با دلزدگی زناشویی در زوجین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- نجفی توانا، علی، و جمشیدی، مریم. (۱۴۰۲). بررسی جرم شناختی خشونت خانگی علیه زنان و تأثیر آن بر طلاق. دیدگاه‌های حقوق قضایی، ۲۸ (۱۰۱): ۲۵۰-۲۲۵.

- نریمانی، محمد، رحیمی، سعید، و صداقت، مهرناز. (۱۳۹۷). پیش‌بینی طلاق عاطفی زوجین براساس الگوهای ارتباطی خانواده و ساختار انگیزشی. روان‌شناسی خانواده، ۵(۲)، ۲۷-۳۸.
- هالفورد، کیم. (۱۳۸۷). زوج‌درمانی کوتاه‌مدت (ترجمه مصطفی تبریزی، مژده اردکانی، و فاطمه جعفری). تهران: انتشارات فراروان. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۲۰۰۱).
- ملک‌آسا، مریم، سید موسوی، پریسا سادات، صادقی، منصوره‌السادات، و فلاح‌پیشه، مریم. (۱۳۹۶). نقش الگوهای تعاملی و رفتارهای مراقبتی در پیش‌بینی تعهد زناشویی. اندیشه و رفتار، ۱۱(۴۴)، ۲۷-۳۶.
- Basham, Regina B., & Sarason, Barbara R. (2019). Relationship of family communication models with social adjustment and self-efficacy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 127-139.
- Cao, H., Fine, M. A., & Zhou, N. (2022). The divorce process and child adaptation trajectory typology (DPCATT) model: The shaping role of predivorce and postdivorce interparental conflict. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 25(3), 500-528.
- Cano, T., & Gracia, P. (2022). The gendered effects of divorce on mothers' and fathers' time with children and children's developmental activities: a longitudinal study. *European Journal of Population*, 38(5), 1277-1313.
- Christensen, Andrew, & Shenk, Jennifer L. (2011). Communication, conflict, and psychological distance in nondistressed, clinic, and divorcing couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 458-463.
- Christensen, Andrew, & Sullaway, Michael. (1994). Communication patterns questionnaire. Unpublished questionnaire, University of California, Los Angeles.
- Christensen, Andrew. (2017). Traditional versus integrative behavioral couple therapy for significantly and chronically distressed married couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(29), 176-191.
- Gottman, John M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation, and avoidance in marital interaction: A longitudinal view of 5 types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 6-15.
- Hald, G. M., Ciprić, A., Sander, S., & Strizzi, J. M. (2022). Anxiety, depression and associated factors among recently divorced individuals. *Journal of Mental Health*, 31(4), 462-470.
- Hallaji, S. H., Khademi, A., Vafa, M. A., & Esmali, A. (2021). and marital disillusionment of couples. *Psychological Science*, 20(106).
- Hasson-Ohayon, Ilanit, Ben-Pazi, Ariel, Silberg, Tal, Pijnenborg, Gerdina H., & Goldzweig, Gila. (2019). The mediating role of parental satisfaction between marital satisfaction and perceived family burden among parents of children with psychiatric disorders. *Psychiatry Research*, 271, 105-110.
- Holley, Sarah R., Claudia, Megan M., & Irene, Christine. (2018). Depression, emotion regulation & the demand/withdrawal pattern during intimate relationship conflict. *Journal of Social and Personal Relationships*, 35, 408-430.
- Jaisri, M., & Joseph, M. Indu. (2017). Marital adjustment and emotional maturity among dual-career couples. *Guru Journal of Behavioral and Social Sciences*, 1(2), 125-104.
- Kouros, Chrystyna D., Papp, Lauren M., & Morey, Melissa C. (2014). Spillover between marital quality and parent-child relationship quality: Parental depressive symptoms as moderators. *Journal of Family Psychology*, 28(3), 315-325.
- Mesbah, I., & Sadri Damirchi, E. (2023). Predicting marital commitment based on communication patterns and family's emotional atmosphere of the family of origin with the mediation of emotional maturity. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ)*, 12(8), 45-56.

- Prouty, A. M., Niehuis, S., Reifman, A., & Willis-Grossmann, E. (2024). Young adults' romantic disillusionment as a function of family-of-origin dynamics. *Journal of Couple & relationship therapy*, 23(1), 40-61.
- Rose, Amanda, Anderson, Sarah, Miller, Robert, Marks, Loren, Hatch, Trisha, & Card, Noel. (2019). Longitudinal test of forgiveness and perceived forgiveness as mediators between religiosity and marital satisfaction in long-term marital relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 1-19.
- Shamsi, M. F., & Asad, S. (2021). Emotional maturity, forgiveness, and marital satisfaction among dual earner couples. *Bahria journal of professional psychology*, 20(1), 01.
- Sharabi, L. L., & Dorrance-Hall, E. (2022). Communication interdependence and cohabitation: The role of interpersonal technologies in satisfaction and disillusionment among couples in transition. *Human Communication Research*, 48(2), 292-319.
- Silawati, V., & Silvana, N. (2024). Prevalence and Factors Associated with Pre-marital Sexual Intercourse Among Adolescents of School Age in Bima City. *Poltekita: Jurnal Ilmu Kesehatan*, 17(4), 1456-1463.
- Trollope, A., Dostoevsky, F., & Speech, P. (2022). Marriage and Its Discontents. The Family Novel in Russia and England, 1800-1880, 142.
- Tsapelas, Irene, Aron, Arthur, & Orbuch, Terri. (2018). Marital boredom now predicts less satisfaction 9 years later. *Psychological Science*, 20(5), 543-545.
- Wang, D., Xie, R., Ding, W., Yuan, Z., Kayani, S., & Li, W. (2023). Bidirectional longitudinal relationships between parents' marital satisfaction, parenting stress, and self-compassion in china. *Family process*, 62(2), 835-850.
- White, James, Klein, Michael, & David, Michael. (2018). *Family theories*. North American: Sage. *Journal of Employment Counseling*, 40(2), 50-64.